

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever: Toerisme Meetjesland vzw, Bus 1, 9900 Eeklo.

Deze publicatie kwam tot stand met financiële ondersteuning van LEADER Meetjesland.

Druk: augustus 2022.

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert
in zijn platteland

provincie
Oost-Vlaanderen

VOORWOORD #1

“Hoe kunnen we de lokale gemeenschap laten opbloeien door middel van toerisme?” Dat was de centrale vraag van het transnationale project dat we samen met de partners uit Roemenië en Schotland realiseerden.

Dit project ging uit van een theoretisch concept dat werd ontwikkeld door Anna Pollock. Haar ideeën hebben de reis van dit project mogelijk gemaakt. We zijn begonnen met het vormgeven van een toekomst die niet alleen draait om het aantrekken van steeds meer bezoekers naar een regio of plaats. We moeten verder kijken en bedenken waarom we in toerisme willen investeren: wat willen we op de lange termijn bereiken?

Vier jaar geleden, op hetzelfde moment dat dit project van start ging, startte Toerisme Vlaanderen met het vormgeven van een nieuwe visie op toerisme onder de noemer Reizen naar Morgen. Meetjesland was een pilootregio om te beginnen experimenteren met deze nieuwe filosofie. En experimenteren is precies wat we deden in dit project.

We hebben expliciet gekozen voor een cocreatieve aanpak waarbij we samen met de lokale gemeenschap zijn gaan nadenken over welke meerwaarde toerisme kan betekenen voor hun eigen gemeenschap, voor hun eigen buurt. Wat kunnen we samen doen zodat toerisme kan bijdragen aan de bloei van de bestemming en de bloei van de gemeenschap?

We hebben tijdens deze projectperiode gewerkt met vallen en opstaan. Voortdurend bijsturen, er veel over praten, blijven experimenteren. Tijdens de projectperiode hebben we juist deze aanpak uitgewisseld met de partners uit Roemenië en Schotland. Ook van hun aanpak en hun specifieke context in beide regio's hebben we veel geleerd tijdens de uitwisselingsbezoeken.

Hoe we dit deden en wat we hieruit leerden, lees je verder in dit reisverslag. Ik wens je veel inspiratie toe.

Leentje Grillaert

Gedeputeerde provincie Oost-Vlaanderen

Voorzitter Plaatselijke Groep LEADER Meetjesland

Voorzitter Toerisme Oost-Vlaanderen

VOORWOORD #2

Als voorzitter van Toerisme Meetjesland ben ik blij dat ik deze periode van Europese ontmoeting en samenwerking mocht meemaken. Ik zie een toekomst voor toerisme. In Europa en in onze streek. Het zal minder en minder een toerisme van kwantiteit zijn en meer en meer een toerisme van kwaliteit. Ik denk dat wij in onze streek die kwaliteit zeker bezitten en verder willen ontwikkelen.

Gedurende de opmaak van ons Toekomstplan hebben we de lindeboom van de plek en de plekhouders voortdurend in gedachten gehouden en ik ben dan ook zeer tevreden dat ons Toekomstplan doordrongen is van het idee dat inwoners, bezoekers én ondernemers beter moeten worden van regionaal toerisme. Dat de plek beter moet worden. Dat de plekken in onze streek er beter moeten van worden. Zo goed dat bezoekers er graag komen en inwoners er graag leven. En dat de lokale economie er wel bij vaart. Toerisme Meetjesland beschouwt de gemeenten als eerste partner. En met Flourishing Destinations kregen we de kans om met de gemeenten Assenede en Sint-Laureins heel intensief samen te werken. Dat is, achteraf beschouwd, een geschenk uit de hemel gebleken. We zijn ervan overtuigd dat dicht bij de gemeenten staan, nog belangrijker is geworden. Het heeft ondertussen al geleid tot vrij intense trajecten met Lievegem, Eeklo, nu Aalter en binnenkort ook Maldegem. Met de gemeenten in de Stadsrand, Evergem, Zelzate en Lievegem, bereiden we een intense samenwerking voor. We willen die manier van werken doortrekken naar elke hoek van ons werkingsgebied.

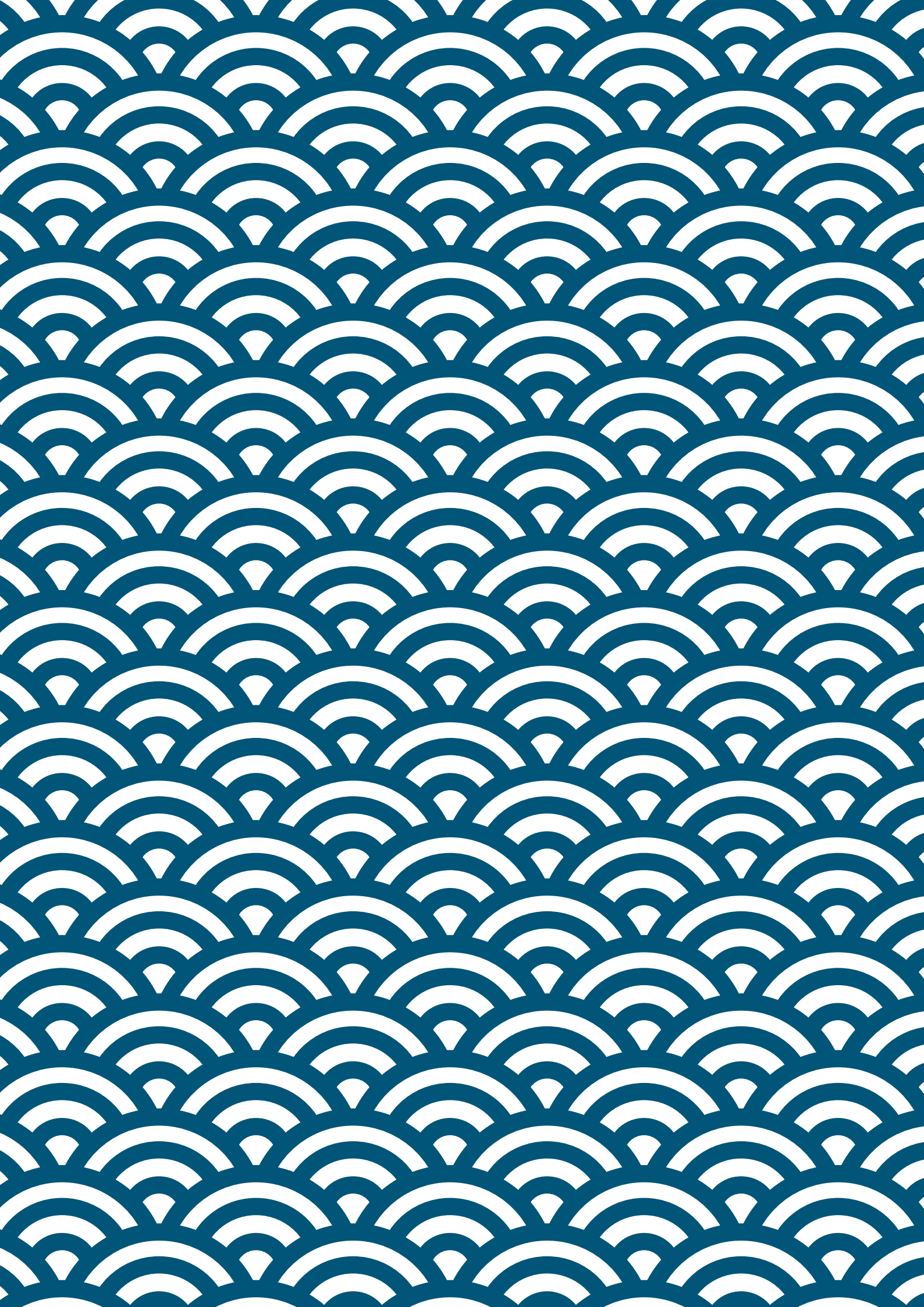
Ook op het vlak van sectorwerking gingen we vooruit. Samenwerken wordt cocreatie. En marketing voeren we mét de sector en in dienst van de sector. Samen dragen we de streek uit. Samen. Het toverwoord.

We hebben geleerd dat een waarderende aanpak en een positieve houding meer oplevert dan denken vanuit het oplossen van problemen. Cocreatie betekent ook: luisteren en niet trachten te overtuigen. Groeiende dynamiek moet je niet verstoren maar als een bloemetje water geven. Wij willen met Toerisme Meetjesland nog beter worden in cocreatie en daarom laten we ons ook begeleiden door mensen die bedreven zijn in de waarderende aanpak. Zo willen we, door trial and error, onze plek verbeteren, het Meetjesland als toeristische bestemming verbeteren.

Ik bedank alle enthousiaste mensen ter plaatse en zeker onze partners uit Roemenië en Schotland. Het was een mooie reis. Maar de reis stopt hier niet. We gaan vol energie verder om de transitie in toerisme waar te maken, elk in ons eigen stukje Meetjesland en ons eigen stukje wereld.

Vincent Laroy

Voorzitter Toerisme Meetjesland

INHOUD

Voorwoord #1	5
Voorwoord #2	7
Inhoud	9
Inleiding	11
Wegwijzers voor de lezer	13

1° ETAPPE 14

De toekomst duwt de reiziger in de rug vooruit

- Onze reis
- Onze landkaarten, wegwijzers en gidsen
 - Toerisme als middel voor een florerende
 - Gemeenschap en bestemming (anna pollock) - #fd
 - Leader – steunmogelijkheden voor plattelandsontwikkeling - #hoe
- Ons reislogboek van deze etappe

2° ETAPPE 20

De reiziger haast zich langzaam

- Onze reis
- Onze landkaarten, wegwijzers en gidsen
 - Symbool voor reizen naar morgen en florerende bestemmingen: de linde - #fd
 - Samen de stroom van het project tekenen - #how
- Ons reislogboek van deze etappe

3° ETAPPE 26

Reizen is doen om tot een nieuwe manier van denken te komen

- Onze reis
- Onze landkaarten, wegwijzers en gidsen
 - Het hele systeem uitnodigen #how
 - Appreciative inquiry - waarderend onderzoek - #how
- Ons reislogboek van deze etappe

4° ETAPPE 36

Experimenteren en ontdekken onderweg

- Onze reis
- Onze landkaarten, wegwijzers en gidsen
 - Holding space - de ruimte openhouden - #how
 - Generatief leiderschap - #how
 - Internationaal samenwerken - #how
- Ons reislogboek van deze etappe

5° ETAPPE 42

Terugreis met een rugzak herinneringen voor de toekomst

- Van toerisme als machine naar toerisme als levend en leven gevend systeem
- Van samenwerking met de sector naar cocreatie met alle betrokkenen
- Van uitleggen naar doen en ervaren
- Van beheersend naar generatief leiderschap
- Van onzekerheid naar vertrouwen in de eigen mogelijkheden
- Van doelstellingen halen naar samen successen vieren en geschenken delen

6° ETAPPE 46

Dit is niet het einde van het einde, maar het einde van het begin

- Verhalen die mee toekomst maken
- Verbinding op alle terreinen
- Sprankels worden nieuwe projecten
- Cocreatie vanuit waarderend onderzoek en waarderend werken

Het reisgezelschap 49

De schrijver en de leesgroep 50

De fotografen 50

Roadmaps voor dit reisverslag 50

en om verder zelf te ontdekken

- Over florerende bestemmingen en inspirerende voorbeelden
- Over community building
- Over waarderend onderzoek en aanverwante methodieken
- Over generatief leiderschap
- Andere inspiratie

INLEIDING

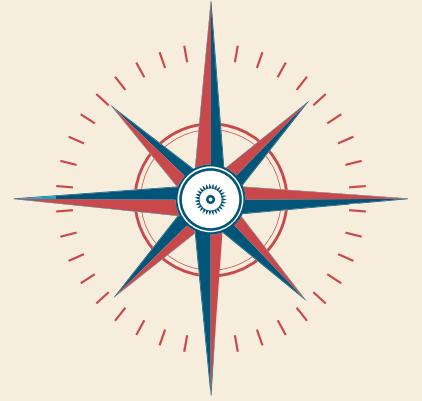
Het toerisme van morgen zal geworteld zijn in lokale gemeenschappen. In buurten, dorpen en steden die floreren en net daardoor enthousiast bezoekers willen verwelkomen. Een florerende bestemming is stevig verbonden met haar plek, waar mensen samenwerken, bezoekers kunnen thuiskomen en bewoners en ondernemers hun liefde voor de plek koesteren en doorgeven.

Met dit toekomstbeeld voor ogen, lanceert Toerisme Vlaanderen in 2017 het Reizen Naar Morgen-traject. Toerisme Meetjesland hoort de oproep en stapt mee in het avontuur. Als vastberaden pioniers trekken ze als één van de eersten de rugzak aan. Voor een ontdekkingstocht naar een nieuwe, nog onbekende wereld. Enthousiasme, bezieling en bevlogenheid om nieuwe dingen te ontdekken zijn de drijvende kracht om op zoek te gaan naar de juiste ingrediënten voor een nieuwe en andere toekomst voor toerisme.

Een avontuur waarbij de wegen soms recht, soms kronkelig, altijd wonderlijk zijn.
Met een duidelijke bestemming, waarbij de reizigers al wandelend het pad er naar toe leggen.
Met onverwachte uitdagingen onderweg.
Met inspirerende gidsen die helpen de drempels over te steken.
Met nieuwsgierige medereizigers die zich onderweg aansluiten en mee richting bepalen.
Met gevoel voor schoonheid en smaak op het pad.
Met prachtige verrassingen op de gekozen wegen.

Wanneer de reizigers na vijf jaar avontuur terugkeren naar de oude wereld, zijn ze voorgoed veranderd. Ze hebben bagage achtergelaten, en brengen nieuwe herinneringen mee. Geschenken die ook de oude wereld zullen transformeren.

Het verhaal van dit avontuur, van de mensen die mee op reis gingen en van de plekken, lees je in dit boekje. We maken zichtbaar wat werkt, voor deze gemeenschap en in deze context. We delen onze geschenken om jou, nieuwsgierige lezer, te inspireren wanneer ook jij op reis vertrekt.

Bekende oude wereld

Onbekende nieuwe wereld

WEGWIJZERS VOOR DE LEZER

Op zoek naar manieren om ons verhaal te vertellen, kwamen we uit bij Hero's Journey. We bouwden ons reisverslag op volgens de **'Reis van de Held'**. In dit model verlaat de held, in dit geval de Reizigers naar Morgen, het comfort en de veiligheid van het alledaagse leven om obstakels te overwinnen. De reis van de held resoneert omdat ze ons herinnert aan ons hogere potentieel. De reis van de held helpt ons te begrijpen dat echte, betekenisvolle transformatie mogelijk is.

De metafoor van 'de reis' maakt duidelijk dat we met regelmaat onze vertrouwde omgeving moeten verlaten en zekerheden moeten loslaten om iets nieuws in onszelf of voor onze organisatie aan te boren. Om groei in gang te zetten en om ons ware potentieel te ontsluiten, moeten we een drempel over om grenzen te verleggen. Daarbij nemen we afscheid van gangbare paradigma's. De reis kent ups en downs. Gelukkig staan ervaren gidsen ons bij, zij houden mee het kompas in de gaten. Onderweg worden we sterker door moeilijke situaties aan te gaan. We ontdekken nieuwe mogelijkheden. De ontmoetingen, de oproepen, de aansporingen, de wendingen sturen ons voorwaarts. De Reizigers naar Morgen komen na hun tocht thuis met lessen voor de toekomst die ze onderweg geleerd hebben. De reizigers zijn getransformeerd, en hun omgeving transformeert mee.

Drie trajecten lopen samen in dit reisverslag:

- Toerisme Meetjesland: op weg naar een florerende bestemming
- LEADER 'Flourishing Destinations': transnationaal project met regio's Angus (Schotland), Bazinul Dornelor (Roemenië) en Meetjesland
- Toerisme Vlaanderen: traject Toerisme Transformeert, later Reizen naar Morgen

De drie trajecten zijn nauw met elkaar verweven, en spelen afwisselend een andere rol voor elkaar: van initiërend, over gelijklopend tot vooruitduwend.

In de volgende hoofdstukken vind je voor de eerste vier **etappes** van onze reis volgende onderdelen terug:

- Onze reis: de verhalen van wat concreet gebeurde in de 3 trajecten
- Onze landkaarten, wegwijzers en gidsen: modellen en methoden die voor houvast zorgen
- Ons reislogboek van deze etappe: foto's en persoonlijke notities van de Reizigers naar Morgen vertellen over de onderweg geleerde lessen voor de toekomst. Deze gaan zowel over het thema florerende bestemmingen, als over de gebruikte methodieken tijdens het traject:
 - #FD: over florerende bestemmingen
 - #HOW: over het proces, de aanpak en de methodieken

In deze publicaties kom je **poëtische verhalen** tegen. Het zijn reflecties in de vorm van een Pantoun, ook Maleisische vers of Tibetaans gedicht genoemd. Deze momenten uit het reistraject werden gesprokkeld door Weavy, een storychatbot speciaal voor de afsluitende reflectie gecreëerd, in het Engels en Roemeens. 'I remember' is een krachtige opener van veel herinneringen, de reflecterende bijvragen maken het moment weer levendig en helder. Deze reflectieve gedichten vertellen iets over wat eruit sprong tijdens de reis.

Omdat we ook in een internationale context werken, is er voor gekozen om af en toe de Engelse term of tekst te behouden.

DE TOEKOMST DUWT DE REIZIGER IN DE RUG VOORUIT

Waarin de reiziger thuis komt van een avontuurlijke reis, de rugzak uitpakt, de geschenken die hij onderweg meekreeg een plek geeft en de fotoherinneringen in een album plakt. Toch blijft hij een zekere onrust voelen. De toekomst roept om verder te onderzoeken en experimenteren. Wanneer de oude herinneringen, de bestaande theorieën niet meer voldoen, ontstaat het verlangen naar nieuwe ideeën. De reiziger maakt zich klaar om een nieuwe zoektocht aan te vatten, met een divers reisgezelschap, de nodige landkaarten en inspirerende gidsen...

Onze reis

De regio Meetjesland kent binnen Toerisme Oost-Vlaanderen een lange traditie van pionieren, onderzoeken, experimenteren en

vernieuwen. Zo nemen ze van 2008 tot 2013 deel in het Interreg IVB project COLLABOR8¹. Een trans-Europees project waarin beleidsmakers en toeristische ondernemers nauw samenwerken, om toeristische netwerken uit te bouwen en

¹ COLLABOR8 2008-2013: Toerisme Oost-Vlaanderen vzw is één van de negen Europese partners die betrokken was bij het COLLABOR8 project. Binnen de doelstellingen van dit Europees project diende het Meetjesland als pilootregio. Er kon volop geëxperimenteerd worden met vernieuwende samenwerkingsvormen. Doelstelling was om ondernemerschap aan te moedigen en kleinschalige toeristische bedrijfjes meer te betrekken en aan te zetten tot actie. Het kritisch evalueren van bestaande netwerken en het opzetten van nieuwe netwerken (gericht op productontwikkeling) was een belangrijk aandachtspunt. Daarnaast werd ook de rol van de toerismenetwerken geanalyseerd in de gebiedsgerichte ontwikkelingsprocessen van het Meetjesland.

de rol van de overheid hier in te bekijken. De aanbevelingen na afloop van dit project, doen al gauw de drang naar iets nieuws ontstaan. Verbinden, versterken, verbijzonderen en blijven experimenteren zijn de uitdagingen die voor liggen. **Nieuwe vragen ontstaan.** Niet enkel vanuit dit project, maar ook vanuit een snel veranderende wereld op zoek naar antwoorden voor complexe vraagstukken:

- Hoe de betrokkenheid van de deelnemers in onze netwerken vergroten?
- Hoe kunnen we het eigenaarschap versterken?
- Hoe kunnen we toerisme inzetten voor de leefbaarheid van dorpen?
- Wat kan toerisme bijdragen aan de versterking van en zorg voor natuur en landschap?

In 2017 start bij Toerisme Vlaanderen het traject 'Toerisme Transformeert', later 'Reizen naar Morgen' genoemd. Omdat de wereld en het toerisme razendsnel veranderen, voelt men de noodzaak om op zoek te gaan naar de juiste ingrediënten voor een nieuwe, betere toekomst voor toerisme. Het oude toeristische model, voornamelijk op economische groei gericht, stoot op grenzen. Een transitie van 'meer toerisme' naar 'beter toerisme' dringt zich op en daagt bestaande achterliggende systemen uit. Zowel de economische, ecologische, sociaal-maatschappelijke, culturele en politieke systemen. Moet toerisme zelf transformeren om de uitdagingen van de toekomst aan te kunnen, en hoe doen we dat dan? De leidende vraag voor Toerisme Transformeert sluit nauw aan bij de vragen die leven in het Meetjesland. Brits toerisme-expert Anna Pollock, vertelt binnen dit traject haar **verhaal over een florerende gastgemeenschap**, als basis van toeristische ontwikkeling. Toerisme Meetjesland is één en al oor, en getriggerd door deze levengevende visie op toerisme.

Vanuit contacten met Roemenië en Schotland groeit in dezelfde periode het idee voor een transnationaal LEADER-project² rond toerisme. Toerisme Meetjesland krijgt de vraag om mee te stappen. Het project '**Flourishing Destinations**' ziet het levenslicht met partners uit regio Angus (Schotland) en regio Bazinul Dornelor (Roemenië). De lokale gemeenschap laten bloeien door toerisme, toerisme mét en ten bate van de lokale gemeenschap, daar gaat het project over. De ideeën van Anna Pollock vormen het vertrekpunt. Ze stapt zelfs mee als partner in het project. De drie regio's delen de wens om in een wereld van klimaatverandering en een wereld waarin we meer geconfronteerd worden met de grenzen van de economie, op zoek te gaan naar andere manieren om hier in toerisme mee om te gaan.

In Meetjesland focust het project op de gemeenten Assenede en Sint-Laureins, waar toeristische projecten die bijdragen aan een florerende bestemming opgezet worden vanuit de gemeenschap. Ook het provinciaal streekcentrum Huysmanhoeve is betrokken, waar ze werken aan een verbetering van het onthaal en de uitwerking van een ambachtenwerking op de site met sterke relatie tot de omgeving. Vanuit het opzetten van nieuwe vormen van samenwerken met de lokale gemeenschap, wil men een basis leggen voor structurele veranderingen. Vijf transnationale bijeenkomsten met de partnerregio's in Schotland en Roemenië dienen voor gezamenlijke vorming, ervaringsuitwisseling en projectbezoeken.

De inzichten verzameld tijdens vorige avonturen en de kennismaking met nieuwe visies doen verlangen naar een onbekende, nieuwe wereld. Een groep van internationale medereizigers geeft mee een duw in de rug om de reis aan te vatten. De reizigersgroep is divers, en verbindt zich op een gemeenschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel voor de plek waar zij toeristische activiteiten organiseren, en voor de mensen die hier mee aan bijdragen.

2 LEADER staat voor "Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale", vrij vertaald 'samenwerken voor plattelandsontwikkeling', en is een Europees subsidiëringsprogramma voor plattelandsontwikkeling. Voor de periode 2014-2020 werden er in Vlaanderen 12 regio's erkend als LEADER-gebied (waaronder Meetjesland), waarbinnen bepaalde projecten gericht op plattelandsontwikkeling kunnen worden gesubsidieerd. LEADER wordt met Europese (50%), Vlaamse (25%) en Provinciale middelen (25%) gefinancierd.

Onze landkaarten, wegwijzers en gidsen

Toerisme als middel voor een
florerende gemeenschap en
bestemming (Anna Pollock) - #fd

Anna Pollock, oprichter van Conscious Travel, maakt de toeristische sector bewust van het belang van een florerende gastgemeenschap, als basis van toeristische ontwikkeling. Toerisme heeft op veel plekken in de wereld tewerkstelling en welvaart gebracht. Van reizen gaat een positieve kracht uit, die mensen en plekken kan transformeren. Toerisme kan een meerwaarde bieden voor alle betrokken spelers.

Anna waarschuwt echter voor de destructieve impact van toerisme op bepaalde plekken in de wereld. Het economisch model dat onze samenleving de voorbije periode heeft beheerst is eenzijdig gericht op groei en winstmaximalisatie voor enkelen. Ook de toeristische sector spreekt in productietermen: toeristische producten, toeristen of klanten, toeristische aanbieders. Succes gaat over de groei van de overnachtingen, de bestedingen, de tewerkstelling. Een paar fundamentele zaken verdwijnen uit het zicht: de werkelijke kost van toeristische activiteiten, voor een plek, een gemeenschap van mensen en voor de natuur, wordt niet in rekening gebracht in dit meetsysteem.

Toerisme van de toekomst, volgens Anna Pollock, houdt in dat je niet alleen de negatieve impact van wat je doet probeert te beperken, maar dat je een stap verder gaat en met je toeristische activiteiten positief bijdraagt aan de plek of de bestemming, haar bewoners, haar bezoekers en haar ondernemers. Toerisme kan en moet veranderen. Van een kracht die onttrekt en uitbuit tot één die regeneert en leven geeft. Anna roept op om radicaal van doelstelling te veranderen en de focus van volumegroei en

financiële winst voor enkelen, te verleggen naar het floreren van alle stakeholders in een gemeenschap.

“We moeten ernstig nadenken over welk soort toerisme we kunnen creëren dat past bij de omstandigheden van de toekomst en dat een meer positieve balans brengt voor de reiziger én de gastheer. Toerisme van de toekomst is onlosmakelijk verbonden met het leven. Het zal floreren wanneer de bestemming, de plek, haar ondernemers en inwoners zelf floreren. Florerende bestemmingen zijn plekken waar gastheren fier zijn op hun plek, en er met gedeelde passie zorg voor dragen. Bezoekers ervaren een authentiek welkom dat inspireert en transformerende ervaringen genereert.”

— Gids Anna Pollock

Met een uitgebreide carrière als onderzoeker, strateeg en veranderingskatalysator ten dienste van de internationale toerismesector, reist Anna Pollock de wereld rond om gepassioneerd mensen te engageren voor florerend toerisme. Zij gelooft in het vermogen van toerisme om welzijn, welvaart en voorspoed te genereren voor mensen en plaatsen, vanuit een respect voor de onderlinge afhankelijkheid en verbondenheid van al het leven en in harmonie met de wetten van de natuur.

Anna Pollock ontving de 2022 Journey Woman Award for Lifetime Achievement, als visionair en rolmodel binnen de toerisme-industrie, door decennialang het gesprek te leiden rond regeneratieve praktijken. Lang voordat het idee van 'regeneratief toerisme'³ hip en trending was, werkte Anna al met toeristische bestemmingen aan de erkenning en herkenning van toerisme als een levend, ademend ecosysteem, onlosmakelijk verbonden met de wereld waarin we leven, reizen en werken.

3 *Regeneratieve ontwikkeling is gebaseerd op een wereldbeeld dat de mens "ziet" als een integrale en cruciale soort in de natuur en van de natuur, met een zelfbewustzijn dat van ons verlangt dat wij ook onze verantwoordelijkheid nemen om zorg te dragen voor de aarde en haar toekomst. Bij duurzaam reizen wordt de impact zo laag mogelijk gehouden en gezorgd voor de omgeving. Regeneratief toerisme maakt daarbovenop de bestemming of de plek beter. en creëert meerwaarde voor zowel de gast. de inwoners als ondernemers.*

Leader – steunmogelijkheden voor plattelandontwikkeling - #hoe

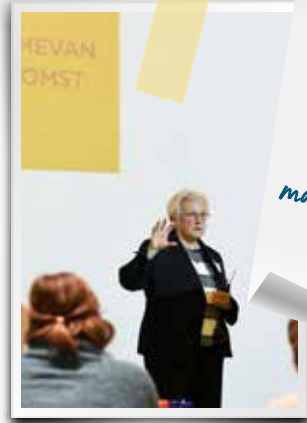
Elk LEADER-project steunt op een aantal waarden die in de uitvoering van het project als handvaten dienen. Deze waarden zijn:

- Bottom-up werken
- Innovatief zijn
- Multi-sectoraal en geïntegreerd werken
- Gebiedsgericht werken
- Netwerken
- Samenwerking

In het Flourishing Destinations-project klinken deze waarden duidelijk door. Het thema 'florerende bestemmingen' is innovatief voor de toerismesector. De drie regio's willen nadrukkelijk de lokale gemeenschap betrekken bij toerismebeleid, en vanuit samenwerking nieuwe toeristische activiteiten uitbouwen. De droom gaat hier zelfs verder dan bottom-up werken, naar een gedeelde verantwoordelijkheid en engagement van alle spelers in het systeem, en ook over de eigen toeristische sector heen.

ONS REISLOGBOEK VAN DEZE ETAPPE

#FD
Ik werd geraakt door de woorden 'flourishing & thriving'. Deze woorden maakten me zo nieuwsgierig en riepen me op tot avontuur.

#FD
Ik wil graag meer leren over andere initiatieven die dienen om een meer bewuste toeristische activiteiten te ontwikkelen die een meerwaarde bieden voor de plek, de inwoners, de bezoekers en de ondernemers.

#HOW
Ik herinner me het eerste contact met het fameuze team van florerende bestemmingen, in Roemenië en daarna in Schotland.

Het enthousiasme en de energie van de groep in Gent, dat me oproep tot actie, tot op weg te gaan. De groepsgeest trok me vooruit.

#FD
De plek zelf moet beter worden door de toeristische activiteiten. We bezochten prachtige plekken en projecten.

#HOW
Het verrast me altijd dat er meer is dat ons bindt dan dat ons scheidt, ondanks de afstand. Gezocht en gevonden: medereizigers

I remember... Ik herinner me

“Ik herinner me dat ik voor het eerst Anna Pollock
over Flourishing Destinations hoorde vertellen
In Brussel in Hotel Bloom

Ik zie een boel gelukkige mensen zich verwonderen over wat gebeurt
Mijn luisterend moment vol energie bij haar analyse,
dit speciaal moment wou ik vangen

In Brussel in Hotel Bloom

Dit was het moment waar ik op wachtte:
antwoorden kwamen op verschillende vragen
Mijn luisterend moment vol energie bij haar analyse,
dit speciaal moment wou ik vangen

Dit was het moment: een nieuwe trein vertrok en ik wou mee reizen

Dit was het moment waar ik op wachtte:
antwoorden kwamen op verschillende vragen
Ik voel me verbonden met collega's in de zaal
Dit was het moment: een nieuwe trein vertrok en ik wou mee reizen
Het begin van een hele nieuwe periode van ervaringen uitwisselen

Ik voel me verbonden met collega's in de zaal
Warm en verwelkomend
Het begin van een hele nieuwe periode van ervaringen uitwisselen
Nieuwe vrienden maken in Schotland en Roemenië

Warm en verwelkomend
Ik zie een boel gelukkige mensen zich verwonderen over wat gebeurt
Nieuwe vrienden maken in Schotland en Roemenië
Ik herinner me dat ik voor het eerst Anna Pollock over Flourishing
Destinations hoorde vertellen”

Reiziger Erik Hennes

DE REIZIGER HAAST ZICH LANGZAAM

Waarin de reiziger onzekerheid omarmt. Bij het overstappen van de drempel naar de nieuwe wereld, weet niemand van tevoren welk nieuw inzicht of initiatief daaruit kan ontstaan. Welke geschenken zullen mee in de rugzak terugkomen? Welke oude bagage, zekerheden en meningen laten ze achter? Het vraagt moed om de sprong naar het onbekende te maken. Een nieuw begin houdt niet van haast of ongeduld, maar ook weer niet van een te aarzelende aanpak. De reiziger zoekt naar eilanden van zekerheid en nog meer medereizigers. Samen richten ze hun kompas op florierende bestemmingen...

Onze reis

Toerisme Vlaanderen nodigt regio's en steden uit om te experimenteren binnen het traject 'Toerisme Transformeert'. Het traject vervelt naar 'Reizen naar Morgen', en schuift de **lindeboom** naar voren als symbool. De lindeboom als plek waar van oudsher recht werd gesproken en ook waar mensen samenkwamen om te vieren. De boom staat stevig geworteld op zijn

plek, in verbinding met alle andere levende organismen in zijn omgeving. Hij bloeit als alle onderdelen voldoende zon, zuurstof en water krijgen. De linde als symbool voor een florierende bestemming, waar bewoners, ondernemers en bezoekers verbonden zijn met de plek en allen levenskracht halen uit het toerisme.

Toerisme Meetjesland, Toerisme Kempen en Visit Mechelen zijn er als eersten bij om dit

toekomstbeeld in de praktijk op het terrein om te zetten. Tijdens een bijeenkomst in Sint-Laureins, vertelt Anna Pollock haar verhaal aan lokale ondernemers en inwoners uit Sint-Laureins en Assenede. Ook de kernfiguren van de internationale partners uit Schotland en Roemenië zijn er bij. Aansluitend gaan de aanwezigen, vanuit hun eigen reiservaringen, op zoek naar de belangrijkste elementen die wijzen op een transformerende kracht van toerisme. Ze onderzoeken wat deze inzichten kunnen betekenen voor toerisme van de toekomst in de eigen gemeente, voor de eigen bestemming, attractiepunt, aanbod, activiteit, logies en vereniging. En er mag al eens gedroomd worden over vijf jaar verder. Tijdens een **cocreatieve workshop**⁴ komen een twintigtal prille lokale, florerende projectideeën op de tafel te liggen.

Het enthousiasme na de eerste workshop, dreigt even stil te vallen. De gevoelens, meningen, oordelen en ervaringen bij de eerste workshop zijn verschillend: van laaiend enthousiast, tot te weinig concreet. Gesprekken met deelnemers gaan van 'het was super-interessant, nieuwe mensen leren kennen en nieuwe samenwerkingen zien' tot 'bezorgdheid over hoe het verder gaat'. De vraag naar een snel vervolg stelt zich. Bij sommigen om elkaar terug te kunnen zien en verder over een aantal van de ideeën na te denken, voor anderen om in de actie te kunnen schieten en een aantal zaken gerealiseerd te kunnen zien. Een bijeenkomst met een verruimde kerngroep neemt de tijd om het project **samen opnieuw vorm te geven**. Een veilige ruimte bieden, waarin onzekerheden gedeeld kunnen worden helpt om de groep terug in beweging te brengen. Samen

terugkijken naar wat al was, uitspreken wat nu is, en wensen voor de toekomst formuleren, helpen de voorbereiding van de volgende bijeenkomst een stap vooruit. Ze ontdekken dat deelnemers aangesloten zijn omwille van het vernieuwende van het project, de samenwerking met de drie landen, het boeiende, energie-gevende proces en de nieuwsgierigheid naar hoe van conceptueel naar concreet gegaan zal worden. De wens wordt uitgesproken om processen in gang te kunnen zetten waardoor inwoners en ondernemers de visie begrijpen en ze toepassen, ideeën voor toekomstig beleid op te doen, meer initiatief van onderuit te verkrijgen, nieuwe netwerken op te zetten waaruit nieuwe projecten ontstaan en een aanbod uit te werken volgens de nieuwe visie.

Ondertussen vindt Toerisme Meetjesland de weg naar het Lerend Netwerk Waarderend Onderzoeken en Veranderen. Dit leertraject wordt opgezet door Iedereen Verdient Vakantie⁵. In een snel veranderende wereld helpen de methodieken van **waardierend onderzoek - appreciative inquiry (AI)**⁶ om als organisatie en als mens hier mee in te bewegen. Het is een krachtig instrument om positieve verandering teweeg te brengen. Toerisme Meetjesland verwelkomt deze methodiek om hun activiteiten in het traject florerende bestemmingen vorm te geven. AI vertrekt vanuit de gezamenlijke studie van dat wat leven geeft en werkt. Het inzetten van waardierend onderzoek leidt tot gedeelde kennis die wezenlijke innovatie stimuleert. Je leest er meer over in de derde etappe.

Eind 2018 verzamelen de trekkers van de drie regio's Angus, Bazinul Dornelor en Meetjesland

4 "Onder lokaal cocreëren begrijpen wij samenwerkingsprocessen die vertrekken vanuit plekken of uitdagingen waarbij de stakeholders samen waarde creëren door te bouwen aan hun gemeenschap of community. Kenmerken van cocreatie zijn: deelhouderschap, verbinding, gedeelde uitdaging, samen aanpakken, waarde creëren, voortschrijdend inzicht, ecosystemen versterken." Definitie van Schakel – ondersteuner van lokale cocreatieve Meetjeslandse projecten.

5 In 2001 richtte Toerisme Vlaanderen het Steunpunt Vakantieparticipatie op. Om het recht op vakantie waar te maken voor vakantiegangers met een beperkt budget, een beperking of een bijzondere vraag. Sinds 2014 organiseert het Netwerk Iedereen Verdient Vakantie oa lerende netwerken rond diverse thema's, waar organisaties uit de brede toeristische sector aan kunnen deelnemen.

6 Waarderend onderzoek, of Appreciative Inquiry (AI) werd ontwikkeld door de afdeling gedrag van de Case Western Reserve University, door David Cooperrider en Suresh Srivastva. Tegenover het overmatig gebruik van 'probleemoplossing' denken, zetten zij het samen onderzoeken van wat leven geeft, om sociale verbetering te stimuleren. Sinds de jaren 90 zet AI een revolutie op het gebied van organisatieontwikkeling in gang, en is het een voorloper van de opkomst van positieve organisatie studies. Meer over AI in de 3^e etappe.

voor een Kick Off Meeting van het transnationale LEADERproject in Gent. Ze werken drie dagen samen om het project concreet vorm te geven en levendig te maken. Waarderend onderzoeken en andere participatieve methodieken staan hier centraal, om te bepalen wat ze precies gaan doen, op welke manier, met welke activiteiten en welke verwachtingen. Ze maken **connectie** met elkaar en geven samen taal aan de gemeenschappelijke droom voor #FD2020, de hashtag die het project krijgt tijdens de bijeenkomst. Tegelijkertijd krijgen de deelnemers al doende een onderdompeling in participatieve methodieken en de principes van waarderend werken. De groep zal tijdens het verdere traject deze principes samen dragen en uitdragen. Het draagvlak vergroot en het experiment wordt aangemoedigd.

Onze landkaarten, wegwijzers en gidsen

Symbool voor reizen naar morgen en florerende bestemmingen: de linde - #fd

In het hart van heel wat Vlaamse dorpen staat een lindeboom. Het is de plek waar mensen samen aan herinneringen bouwen. De Linde als symbool voor florerende bestemmingen en gemeenschappen vertelt over de verbondenheid van mensen met de plek en tussen bewoners, ondernemers en bezoekers. De lokale gemeenschap is op haar beurt deel van een grotere wereld en er mee verbonden.

Plekhouders, of plekhoeders zoals ze in het Meetjesland heten, zijn de vele mensen die initiatief nemen om samen werk te maken van een florerende gemeenschap. Dat kunnen lokale ondernemers zijn en allerhande organisaties, maar ook particulieren die zich inzetten voor een fijne buurt. Ze zijn de sterkhouders van een florerende gemeenschap, de stam van onze boom. Ze verdienen aanmoediging, ondersteuning en ruimte om te experimenteren.

Een gemeenschap floreert wanneer de bezoeker:

- zich hartelijk welkom voelt
- het DNA van de plek ten volle kan beleven
- een positieve impact van zijn verblijf ondervindt, nieuwe energie en inspiratie, persoonlijke groei, verbondenheid met de plek en de mensen die hij/zij ontmoet
- respect toont voor natuur, cultuur en voor de eigenheid van de plek
- de plek en de mensen in zijn hart draagt, zich betrokken voelt en graag zal terugkeren of de plek aanbevelen aan anderen
- ...

Een gemeenschap floreert wanneer de ondernemer:

- vitaal en rendabel is en veerkrachtig kan omgaan met verandering
- goede arbeidsvoorwaarden en waardering geniet/krijgt
- gepassioneerd en innovatief/creatief bezig is met zijn product of dienst en daarbij waakt over zijn eigenheid
- ambassadeur is van de plek waar hij/zij werkt
- naar hoge tevredenheid streeft door oprechte gastvrijheid en professionaliteit
- rekening houdt met de impact van zijn activiteiten op de andere plekhouders en de plek
- positief wil bijdragen aan de samenleving/gemeenschap/plek
- ...

Een gemeenschap floreert wanneer de plek:

- aantrekkelijk, aangenaam en veilig is
- uitnodigt tot ontmoeting tussen bewoners, ondernemers en bezoekers en daarbij niemand uitsluit
- zijn uniek karakter laat spreken, zijn identiteit, zijn natuurlijk en cultureel erfgoed bewaart
- ruimte biedt voor creativiteit en experiment
- uit de intelligentie van de lokale gemeenschap put
- zich aan de rest van de wereld connecteert en positief bijdraagt aan een florerende planeet
- ...

Een gemeenschap floreert wanneer de bewoner:

- graag op zijn/haar plek woont, de plek kent en er trots op is
- betrokken wordt bij het (toerisme)beleid van de plek zodat hij/zij zich mee schaart achter de gewenste ontwikkeling van hun plek
- van de positieve effecten van het toerisme geniet: behoud en versterking van voorzieningen, erfgoed, cultuur, inkomsten, jobs, interculturele ontmoetingen ...
- geen overlast ondervindt van het toerisme
- ...

Samen de stroom van het project tekenen - #how

Heraclitus zei het al: je stapt nooit tweemaal in dezelfde rivier. Elk ogenblik in het heden draagt de hele stroom van het verleden in zich. Wanneer nieuwe mensen aansluiten bij een lopend traject, is het belangrijk om regelmatig die stroom van het verleden opnieuw zichtbaar te maken. In een samenspel waarin zowel langer mee lopende als nieuwe deelnemers hun verhaal kwijt kunnen. Zo geef je iedereen de kans om mee de stroom in te stappen, en eigen zijrivieren en vertakkingen daaruit te laten voortvloeien.

“De regie van ons traject gebeurt in wisselwerking met een brede groep. Een kerngroep die organiseert en steeds een bredere groep betreft. Een belangrijke tip hierbij is er voor te zorgen dat veel mensen de historische, de geest, de droom van het project kennen. Door samen de rivier te tekenen, met alle betrokkenen, ontdekken we terug van waar we komen, waar we nu zijn, en waar we naar toe gaan. Het maakt dat we ieders noden en behoeften kennen, de samenhang beter zien. We raken het opnieuw eens over waarom we de dingen doen die we doen. De weerstand en ongemakkelijkheid verdwijnt, de neuzen komen in dezelfde richting te staan. Deze herhaling is nodig.”

— Reiziger Erik Hennes

De stroom van de rivier wordt getekend aan de hand van vragen die peilen naar verleden, heden en toekomst. Wat stroomt al in de rivier? Waar en wanneer stapte ik mee in de rivier? Welke rol heb ik hier in? Wat maakt het belangrijk voor mij dat ik hier bij ben? Hoe hangt dit samen met de anderen? Hoe ziet het reisgezelschap er uit en wat hebben zij en ik nodig? Welke rivieren en zijstromen willen we samen verder bevaren? Het voordeel van deze methodiek is dat je altijd een stap terug kan zetten, zonder alles helemaal opnieuw te moeten doen of uitleggen.

ONS REISLOGBOEK VAN DEZE ETAPPE

#HOE
Het gaat over je doorlopend
bewust zijn dat er onderweg
nieuwe mensen bij komen, die
niet automatisch weten wat we
aan het doen zijn. Duik met
velen in de rivier zodat je het
verhaal verder kan voeden,
en het zich al doende verder
verspreid.

#FD
Als ondernemer zie ik
mijn gasten genieten
omdat ik mijn passie
met vuur overbreng,
enthousiast ben, en met
toegenijde aandacht met
mijn gasten bezig ben.

#FD
De lokale cultuur, de
authenticiteit, de ontmoeting
met lokale mensen,
vriendschappen die ontstaan
en integratie in de lokale
gemeenschap maken dat ik me
na een reis een ander mens
voel. De beleving zet je aan
het denken om op een andere
manier in het leven te staan.

#HOE
Ik herinner me hoe we in Gent
de dingen anders leerden doen.
Participatief werken, iedereen
betrekken, vragen stellen in
plaats van antwoorden geven
of trachten te overtuigen.
Nieuwsgierige vragen trekken
de reiziger vooruit.

I remember... Ik herinner me

I remember sharing knowledge and learning
together as been very good,
I have learned many things.
To listen more effectively

I was in a workshop in the hostel in Gent
I see people, chairs, postcards, pens
Flowing lines of chatter, lilting, rising, ebbing

I was in a workshop in the hostel in Gent
Brings back many happy memories
Flowing lines of chatter, lilting, rising, ebbing
Composition

Brings back many happy memories
Energised
Composition
Joining together

Energised
Alive
Joining together
Weaving

Alive
I see people, chairs, postcards, pens
Weaving

I remember sharing knowledge learning together as been very good,
I have learned many things.
To listen more effectively

Traveller Norma Lyall

REIZEN IS DOEN OM TOT EEN NIEUWE MANIER VAN DENKEN TE KOMEN

26

Waarin de reiziger de drempel naar de nieuwe wereld overstapt. Hij grijpt kansen die op het moment geboden worden en stelt zich open voor het onverwachte. Waarbij de gebaande paden verlaten worden en de intuïtie, verwondering en verbeeldingskracht gevolgd worden. Iedereen krijgt een uitnodiging om mee te reizen. Zo krijgt elke medereiziger de kans om het geheel te ontdekken, door een mozaïek te creëren van hetgeen ze elk individueel al weten. Wegen voorheen nooit bewandeld worden zichtbaar. Ontmoeting en uitwisseling met andere reizigers die ook de nieuwe wereld bewandelen inspireren en geven moed. Verbinden, waarderend onderzoeken, nieuwsgierige vragen en aandachtig luisterend handelen zijn wegwijzers in het complexe landschap...

Onze reis

Voor het op gang brengen van vernieuwing en ontwikkeling is het belangrijk om vooraf goed stil te staan bij de **samenstelling van de groep**. Wie is nodig om de meereizende vraag goed te verkennen? De uitnodiging beperken tot enkel

professionals of tot 'the usual suspects' brengt te weinig vernieuwing te weeg, en draagt niet bij tot een breed draagvlak. Door het systeem uit te tekenen, zet je rek op de grenzen ervan. De cirkels rond de gemeenschappen, organisaties of het thema deinen telkens verder uit.

Bij de tweede workshop ‘Werken aan Toerisme van morgen’ in Assenede wordt dit helemaal duidelijk. Doelstellingen van de workshop zijn:

- Actoren in de toeristische sector en inwoners enthousiasmeren om mee van Meetjesland een florierende bestemming en gemeenschap te maken
- Toeristische initiatieven van onderuit die bijdragen aan een florierende gemeenschap stimuleren & ondersteunen
- Ondernemers, bewoners & bezoekers bedenken initiatieven om van Meetjesland een florierende bestemming en gemeenschap te maken en werken deze ook uit
- Verder werken op de prille brainstormideeën uit de vorige workshop: kritisch toetsen aan het concept florierende bestemming, concretisering, verdieping en engagementen
- Als gemeente nieuwe netwerken opzetten waaruit nieuwe projecten ontstaan

Het initiatief om mensen uit te nodigen ligt bij o.a. de toeristische ambtenaar van de gemeente Assenede. Zij betreft onmiddellijk haar collega's van de dienst Vrije Tijd, om meer mensen te kunnen bereiken. Het silowerken doorbreken door aanpalende sectoren mee in het bad te trekken. Het resultaat? Een onverwachte opkomst van tachtig deelnemers. In de hokjes blijven zitten en denken is voorbij. Van toeristische ondernemer tot kunstenaar tot betrokken inwoner... Ze zitten allemaal rond de tafel. Mensen die elkaar niet kennen, of nooit eerder samen werkten, ontdekken onverwachte mogelijkheden en nieuwe verbanden.

“Ik herinner mij een artikel over ‘florierende bestemmingen’ in de krant. Ik was geen deelnemer, maar ik vond het interessant om over de Europese uitwisseling te lezen. De term ‘florerend’ trok me aan. Ik wou meer weten.” – Medereiziger Micheline De Kreijger

Bijdrage in De Belleman, magazine van Assenede

28

Voortdurend aanpassingen maken, er veel over praten, en vooral doen. Met vallen en opstaan. Communiceren met collega's uit andere regio's en steden in Vlaanderen helpen om de lijnen scherper te stellen, en voortuitgang te maken met het eigen traject. De **Proeftuinen Reizen naar Morgen** door Toerisme Vlaanderen begin 2019 opgestart vormen daarvoor een inspirerend leer- en uitwisselingsplatform. Els Meersschaert faciliteerde de groep door hen te laten netwerken en de connectie te laten maken tussen de theorie en de praktijk. Waarderend onderzoeken met nieuwsgierige vraagstelling vormt ook hier de rode draad. In vier leerdagen onderzoeken de deelnemers - beleidsmakers, ondernemers en stakeholders uit Meetjesland, Kempen en Mechelen - verschillende aspecten van florerende bestemmingen: *community engagement, sense of place, purpose of tourism, meaningful encounters en the needs and future role of entrepreneurs*.⁷ Anna Pollock brengt tijdens de sessies telkens nieuwe concepten en inzichten. De Proeftuinen vormen een veilige plek om moeilijkheden onderweg aan te kaarten, en samen naar oplossingen en nieuwe mogelijkheden te zoeken.

Ook de internationale groep met de partners uit Roemenië en Schotland vormt een veilige haven. Die veiligheid wordt gecreëerd door telkens opnieuw goed te **verbinden** met elkaar, alvorens in de inhoud te duiken. Om samen te kunnen leren, en samen de weg te vinden is verbinding met elkaar en verbinding op het thema een basisvoorwaarde.

Tijdens het verloop van de bijeenkomst in Roemenië wordt de noodzaak aan connectie duidelijk. Doordat het project in Roemenië nog niet is goedgekeurd en de partners ter plaatse daardoor nog niet over de noodzakelijke budgetten beschikken is er geen lokale facilitator voor de transnationale bijeenkomst. De interactie tussen de verschillende landen komt daardoor in het begin moeilijk op gang. Deelnemers blijven in hun eigen 'landengroepje' hangen. Om meer interactie te krijgen, lassen de organisatoren zelf een extra verbindingssessie in waarin ze de deelnemers uitnodigen om samen te discussiëren over de thema's van het project in gemengde landengroepen aan verschillende tafels. Een verrijkende ervaring. Deze aanpak legt de basis voor een werkelijke uitwisseling en er groeien diepere contacten tussen de deelnemers.

⁷ *Community engagement: lokaal engagement voor de gemeenschap*

Sense of place: het beleven van de plek

Purpose of tourism: hoger doel van toerisme

Meaningful encounters: betekenisvolle ontmoetingen

Needs and future role of entrepreneurs: noden en behoeften van (toeristische) ondernemers en hun toekomstige rol in florerende bestemmingen

Onze landkaarten, wegwijzers en gidsen

Het hele systeem uitnodigen - #how

Om te bepalen wat 'het hele systeem' is, en een goede mix uit te nodigen, is het volgende acronym een handig hulpmiddel: 'the people who ARE IN':

Authority om te handelen: beleidsmakers, verantwoordelijken in organisaties en van gemeenschappen

Resources: mensen die over contacten, tijd, middelen beschikken

Expertise: mensen met kennis over het thema

Information: mensen die informatie over het thema hebben die anderen niet hebben

Need om betrokken te zijn: mensen die geraakt zullen worden door de resultaten en iets kunnen vertellen over de consequenties

In Meetjesland, en voor florerende bestemmingen, haken we daar de lindeboom aan, met inwoners, bezoekers, ondernemers en plek, als uit te nodigen rond de tafel: de 'wij zijn niet BANG! groep' die bestaat uit mensen die:

Bronnen zijn om aan te laven

Autoriteit hebben om te handelen

Nood hebben omdat de resultaten hen zullen raken

Goesting en kennis als basis hebben

! De omgekeerde i. Informatie hebben

Appreciative inquiry - waardierend onderzoek - #how

Waarderend onderzoek is een participatieve methode die gebruikt wordt bij veranderingstrajecten in organisaties of bedrijven. De methode leent zich uitstekend wanneer de uitdaging complex is, niemand op zijn eentje het antwoord heeft op de vraag, en ieder individueel zich betrokken voelt op het thema. In plaats van het proberen oplossen van problemen, stelt waardierend onderzoek

het focussen op mogelijkheden centraal. De methode is geen doel op zich. Ze dient om de doelstellingen zoals ze geformuleerd zijn mee te helpen realiseren. De gemeenschappelijke wijsheid van de groep wordt uitgenodigd, om samen gemeenschappelijke grond te vinden. De facilitator heeft als opdracht om het beste uit de groep te halen. Door het beste van zichzelf te geven voor de groep. Het gaat om de groep en wat daar gebeurt. De facilitator heeft vertrouwen in de groep en bouwt op de collectieve wijsheid die daar zit. Het mandaat ligt bij de groep.

Activiteiten bij waardierend onderzoek:

- Verbinding maken met elkaar en op het thema
- Een positief kernthema staat centraal en wordt in 4 stappen waardierend onderzocht
- Werken met generatieve vragen zet een positieve verandering in gang
- Successen vieren als opstap naar een volgende fase

"Appreciative Inquiry, waarom leren we dit niet op school? Het duurt misschien even om het je eigen te maken, maar eens je ermee weg bent, kun je er zoveel mee bereiken! Je krijgt gewoon veel 'goesting' om hier verder mee te gaan!"

Reiziger Sofie Van Waes

Verbinding maken met elkaar en op het thema

Connecteren gebeurt niet vanzelf. Het vraagt tijd en aandacht. Als je samen met mensen op stap gaat om een thema te bespreken, een project, een vraag of probleem aan te pakken is een belangrijke eerste stap om connectie te maken voordat je in de inhoud duikt. Mensen zijn geen machines. Het louter functioneel met elkaar praten over thema's die ertoe doen op dat moment, kan leiden tot vervreemding van elkaar, tot een minder sterke cocreatie, minder luisterbereidheid en het vervallen in meningen in plaats van luisteren naar elkaars verhalen. Bij de start van een ontmoeting zet je, na de verwelkoming, een toon, een sfeer die kan bijdragen aan het resultaat. Als mensen elkaar ontmoeten is het belangrijk dat er een sfeer

ontstaat waarbij iedere betrokkene zich kan tonen. Goed verbinden zorgt voor een positief effect op het gevoel van gelijkwaardigheid tussen de deelnemers. Een verbonden groep heeft meer lef en vertrouwen om een reis naar het onbekende aan te vatten.

Mensen verbinden is meer dan 'elkaar leren kennen'. Uit het narratief werk⁸ halen we dat de vragen in een connectieronde niet gaan over het stuk identiteit dat iedereen al kent ('wie doet wat...'), maar wel over wat de emotionele kant van de mens raakt, wat het hart raakt. Het vraagt tijd en krachtige vragen. Maar het levert ook wat op. Het lijkt in het begin extra tijd, op langere termijn levert het wel op. Na zo'n mens tot mens ontmoeting, volgt meestal een inhoudelijk onderwerp. Een sterke verbindingsronde waarin zowel op elkaar als op het thema geconnecteerd wordt, zorgt bij de meeste deelnemers voor een hogere leeropbrengst. De passie wordt aangevuurd, je wordt erkend in wat je kan en de fundamenteën van de inhoud worden gelegd. Een reflectie op de connectieronde bestendigt de gelegde connectie helemaal.

8 *Narratief werk: De narratieve benadering kijkt naar mensen als betekenis makers en verhalenmakers van belangrijke momenten in hun leven. Momenten worden gezien als de kleinste eenheid van beleving. Doordat we betekenis geven aan onze ervaringen, worden momenten aan elkaar geregen tot een verhaal. Deze verhalen zijn krachtig, aangezien ze de identiteit, relaties, levens, geschiedenis, toekomst en werkelijkheid van mensen vormen en in stand houden. - Chené Swart, Griet Bouwen, Marianne Schapmans*

Een positief kernthema staat centraal en wordt in 4 stappen waarderend onderzocht

De eerste stap in AI is het definiëren van een positief kernthema. Voor dit traject formuleerden we:

“Verder groeien naar een florenderde bestemming en gemeenschap”

Dit positief kernthema vormt de focus van de gesprekken over het project, waarbij het in vier stappen naar een resultaat gaat. In het Engels: de 4D-cirkel.

1. ONTDEKKEN – Discovery
Ontdekken en waarderen van ‘het beste wat al is’.
2. VERBEELDEN – Dream
Verbeelden wat ‘mogelijk’ is.
3. ONTWERPEN – Design
Ontwerpen van wat ‘nodig is’.
4. WAARMAKEN – Destiny
Verwezenlijken van de toekomst.

Successen vieren als opstap naar een volgende fase

Door kleine en grote stappen of resultaten te vieren, verhoogt het werkplezier. Het draagt bovendien bij aan de verdere ontwikkeling van mensen en groepen en motiveert om verder te doen. Het versterkt de verbinding in een groep en vormt de opstap voor nieuwe successen.

Werken met generatieve vragen zetten een positieve verandering in gang

De vragen die in waarderend onderzoek gesteld worden, zijn van groot belang. Een vraag kan iemand verlammen, of net in gang duwen. Een welgemikte vraag zet de verandering al in gang. Tijdens een waarderend onderzoek stel je vragen waarop het juiste antwoord niet bestaat, maar die helpen om woorden te vinden voor waar tot nu toe nog geen woorden voor zijn. We noemen dit generatieve vragen. Omdat zij het vermogen tot groei in zich hebben en leven gevend zijn. Omdat zij beroep doen op de verbeelding. Omdat ze oproepen om te engageren. Vragen die beelden genereren en nieuwe taal helpen creëren. De facilitator heeft de medeverantwoordelijkheid om met krachtige vragen het reisgezelschap in beweging te brengen, en regelmatig te laten reflecteren. Generatieve vragen horen in alle activiteiten van waarderend onderzoek, van bij het verbinden met elkaar en op het thema, over het doorlopen van de vier stappen, tot het reflecteren.

Om verbinding te maken

- Wat maakt het belangrijk voor jou om hier vandaag te zijn?
- Welke vragen heb jij mee gebracht?
- Wat wil jij bijdragen aan ons project?
- Welke geschenken hoop jij mee te nemen uit deze bijeenkomst?
- Wat maakt jou fier over de plek waar jij leeft?

Onderzoeken en waarderen van wat werkt

- Vertel elkaar over een ervaring die je hebt gehad sinds de start van dit project, waarbij je het gevoel had dat er iets in beweging werd gezet, een moment in verband met het project dat je gelukkig maakte. Waar, wanneer, met wie, hoe?
- Vertel over een ervaring in je werk in toerisme in de regio die iets met je deed, die iets in beweging bracht. Waar, wanneer, met wie, hoe?
- Vertel elkaar over een moment waarop jij gastvrij onthaald werd op vakantie, op reis, op een uitstap. Wat betekende dat voor jou?
- Wat wil je aan een toekomstige generatie vertellen over jouw werk rond florerende bestemmingen?

De toekomst verbeelden

- We gaan 5 jaar vooruit in de tijd... We interviewen toeristen die een mooie ervaring hebben beleefd in onze gemeente, op onze bestemming, met ons aanbod, onze activiteit, in ons logies, onze vereniging... Een ervaring die iets met hen gedaan heeft, die hen geraakt heeft, die iets in beweging gebracht heeft. Wat vertellen deze toeristen dan? Wat hoop je dat ze vertellen? Wat hebben ze beleefd in je gemeente, op jouw bestemming, met jouw aanbod, jouw activiteit, in je logies, je vereniging ...? Wat zijn de belangrijkste elementen ervan? Hoe anders is dat dan hoe het nu is? Wat is veranderd?

Om te ontwerpen

- Als dit jouw toekomstbeeld is, wat is vandaag dan nodig om stappen te zetten richting die verbeelde toekomst?

Om intentioneel te reflecteren

- Wat heeft je verrast in de uitwisseling?
- Wat gaf jou hoop?
- Wat leerde je dat ons verder richting florerende bestemmingen kan doen evolueren?
- Vertel elkaar over een moment waarop je jezelf zag groeien tijdens het opzetten van florerende projecten?

Om samen successen te vieren

- Waar ben je vandaag dankbaar voor?
- Waar wil je op toosten?

ONS REISLOGBOEK VAN DEZE ETAPPE

#FD #HOE
We hebben expliciet gekozen voor een aanpak waarbij we samen met de lokale gemeenschap en inwoners zijn gaan nadenken over welke meerwaarde toerisme kan hebben voor hun eigen gemeenschap, voor hun eigen buurt.

#HOE
Persoonlijke aanpak en aansprekingen die uiteindelijk veel volk op de been brachten, maar ook erg tijdsintensief zijn. Gelukkig konden we rekenen op het enthousiasme van verschillende collega's, ook van gemeentelijke ambtenaren.

#FD
Een warm welkom op de plek van samenkomst hielp me om me op mijn gemak te voelen. Ik herinner me de eerste avond in Schotland waar we warm welkom werden geheten. Samen eten brengt mensen dichterbij elkaar.

#HOE
Ik beseef nu, dat wanneer een workshop of een meeting niet helemaal loopt zoals verwacht, dat dit vaak te maken heeft met te weinig tijd te nemen om goede verbinding te maken tussen de aanwezigen. Als de verbinding weg is, zijn de resultaten armer.

Ik ben verbaasd over hoe diep onze gesprekken kunnen gaan. Wat helpt om goede verbinding te maken met elkaar is samen dingen doen, en live ontmoetingen. In het begin was elke delegatie wat op zichzelf, nu voel je een echte connectie.

ONS REISLOGBOEK VAN DEZE ETAPPE

#HOE

Het faciliteren van het groepsproces speelt minstens een even belangrijke rol als het begeleiden van het inhoudelijke proces. Het is belangrijk dat zo'n workshops goed geleid worden. We willen dit leren in Roemenië. Om dit snel te kunnen toepassen in ons eigen werk en daar een verschil te maken.

#HOE

Je leert meer in een goede gefaciliteerde workshop dan in een aaneenschakeling van snelle studiebezoeken. Een goed doordachte afwisseling is nodig: de studiebezoeken inspireren, en oogsten doen we door te reflecteren.

#HOE

Vele workshops zijn tijd- en energieverlies, soms is het wachten tot de tijd voorbij is. Deze workshops zijn anders. Ik leerde echt. Door de vragen die gesteld werden, voelde ik me gestimuleerd om te reflecteren.

#HOE

In een workshop was een deelnemer de hele tijd aan het klagen. Door de vraag te stellen: 'wat heeft jou hier gebracht?' veranderde het gesprek op slag. Je zag deze deelnemer beginnen nadenken: 'na-ja, ik ben hier uit eigen vrije wil naar toe gekomen...'

#HOE

Door het internationale aspect en mee op stap te gaan met de internationale groep in je eigen regio, en daar iets over te kunnen vertellen, leren we ook onze eigen regio beter kennen...

#HOE

Zelfs met collega's die ik al lang ken had ik inspirerende gesprekken. Dat kwam door de vragen die gesteld werden. Die zijn anders dan de vragen in ons dagelijks werk.

#HOE

Spreken in een grote groep doe ik niet zo graag. Omdat we in kleinere groepen werkten, voelde ik me vrijer om wel mijn stem te laten horen.

Ik herinner me dat mensen zo open waren. We voerden diepe gesprekken over 'purpose'. Het deed me ook nadenken over wie ik ben.

#HOE

Het delen van verhalen is zo belangrijk. Door naar de verhalen te luisteren leren we over andere regio's en ook over onszelf. Het verhaal van Boer zoekt Bank herinnerde me aan mijn eigen leven. Omdat andere mensen geïnteresseerd waren in onze projecten voelde ik me trots.

#HOE

Als toeristische regio hadden we meteen makvlakken om ideeën te wisselen met onze partners uit Schotland en Roemenië en dat alleen al maakt de Leader-financiering en de inspanning die we als provincie leveren om Leader te promoten en te ondersteunen zo waardevol. Door samen te denken, zijn we samen slimmer geworden.

I remember... Ik herinner me

I remember meeting likeminded peers for the first time.
Giving me confidence in my own abilities, but encouraging me to strive
for better, to not be scared of asking questions and to work with others
to find a solution.

Gent

I saw a room full of engaged individuals
They welcomed me to Gent to start a journey together.

Gent

It was my introduction to Belgium
They welcomed me to Gent to start a journey together.
I am proud that after 5 years I can see the potential for more.

It was my introduction to Belgium

Inspired

I am proud that after 5 years I can see the potential for more.
I know that what we started with FD will continue for much much
longer than the time of our project

Inspired

Positive and uplifting

I know that what we started with FD will continue for much much
longer than the time of our project

Positivity and enthusiasm

Positive and uplifting

I saw a room full of engaged individuals

Positivity and enthusiasm

I remember meeting likeminded peers for the first time.
Giving me confidence in my own abilities, but encouraging me
to strive for better, to not be scared of asking questions and to
work with others to find a solution.

Reiziger - Alison Elliot

EXPERIMENTEREN EN ONTDEKKEN ONDERWEG

36

Waarin de reiziger in de nieuwe wereld, experiment na experiment, ontdekt dat blijvende transformerende verandering niet enkel voortkomt uit een top-down benadering noch uit een uitsluitende bottom-up benadering, maar wel uit de dialoog vanuit evenwaardige posities. Waarin gezocht wordt naar openhouden van ruimte en mogelijkheden bij onverwachte obstakels. Waarbij duidelijk wordt dat verandering ontstaat vanuit het geheel...

Onze reis

Het positief kernthema '(Verder) groeien naar florerende bestemming en gemeenschap', krijgt vertakkingen in deelthema's, relevant voor delen van de groep. De 25 projectideeën die voortkwamen uit de lokale workshops in Sint-Laureins en Assenede, worden thematisch (evenementen, ambassadeurschap, groepsaanbod) ingedeeld om ze daarna in

kleinere workshops verder te concretiseren. Dit maakt samenwerking tussen de projecten nog mogelijk en zorgt voor een concretere aanpak. Hier komen voorlopig een tiental levensvatbare kleine en **lokale initiatieven** voort, die willen bijdragen aan een florerende bestemming en gemeenschap. Sommige van deze initiatieven hebben misschien nog wat begeleiding nodig, andere projecten zijn op eigen kracht tot bloei gekomen.

Enkele voorbeelden:

- **Boer zoekt Bank in Sint-Laureins**

Vanuit de workshops geven enkele boeren aan dat ze graag contact willen leggen met wandelaars en fietsers die langs hun erf passeren. Ze zijn benieuwd naar de verhalen van de passanten, en willen zelf graag over hun passie vertellen. Een dergelijke ontmoeting zou kunnen door een picknickbank te plaatsen op hun erf, samen met het engagement om geregeld ook aan te schuiven aan de tafel voor een gesprek. Een eenvoudig concept dat na de eerste drie banken al snel een vervolg krijgt met drie extra banken bij nog meer landbouwbedrijven én een verbindende fietsroute. Op enkele plekken vind je er ondertussen ook al een automaat om lokale producten te proeven.

- **Kreekbeleefplekken in Assenede**

Vanuit een particulier aanbod voor verbetering van het wandelnetwerk, dat uiteindelijk niet lukte, ontstond het idee van de kreekbeleefplekken. Stilteplekken in de buurt van enkele logies en horecazaken, waar je kan genieten van de rust, het landschap, de kreek of beekjes, de passerende reetjes, ... De eerste locaties zijn klaar, maar blijven geheim. Bezoekers aan een logies of horeca die blijf geven van interesse voor stilte en rust, krijgen de locaties cadeau van de uitbater. Met vraag om ze ook geheim te houden. Stilte en rust is een kostbaar goed. Een nieuw experiment is geboren. Misschien kent het vervolg over de rest van de gemeente en de streek.

- **Varkensommegang en de oude abdij van Oosteeklo**

Toeristische activiteiten worden nieuw leven ingeblazen op initiatief van een enthousiaste lokale gids.

“Wat ooit een erg populaire dagtrip voor groepen was, ‘Uit met Félicienne’, waarbij we op stap gingen met een varken, kon plots niet meer. Door dit en door corona bleef er van mijn toeristische activiteiten als gids niet veel over. Ik moest op zoek naar andere dingen om bezoekers naar mijn dorp Oosteeklo te brengen. Samen met de ‘Orde van de Smoutpot’, die zich intussen installeerde op de site van de oude abdij, begon een idee vorm te krijgen. Wat als we eens de geschiedenis van de abdij vertellen aan toevallige bezoekers via een ommegang met infopanelen als staties? Dat past wel bij een abdij, dacht ik. En wat als we dit ook zouden doen voor het verhaal van het varken, de geuzennaam van de inwoners? En wat als we dit alles zouden realiseren met enkel Oosteeklonaren: inhoud van heemkundigen en gidsen, lokale tekenaar, plaatselijke fotograaf en opmaak, plaatsing door de gemeente en financiering vanuit #FD2020? En zo geschiedde. De ‘varkensommegang’ was geboren.”

Reiziger Godfried Stockman

37

Het deelthema waar de Huysmanhoeve mee aan de slag gaat is **‘Onthaal+ en versterking van de vrijwilligerswerking op de Huysmanhoeve.’**

Ze brengen hun vrijwilligers en beroepskrachten samen om het onthaal en de vrijwilligerswerking te onderzoeken vanuit de lens florerende bestemmingen. Drie workshops met de vrijwilligers en beroepskrachten leiden tot een concreet actieplan voor een integraal onthaal door alle aanwezige personen op de hoeve en voor een bewust welkom heten van de bezoeker. Eerste tastbare resultaten op het terrein zijn de realisatie van De Wand, een creatieve invulling van de afscheiding midden op de site tijdens de verbouwingswerken en diverse ‘kamers’ die vrijwilligers en personeel ontwikkelden verspreid over de hoeve.

Op de transnationale bijeenkomst in Angus, Schotland, staat het deelthema: **‘Sense of Place’** centraal. Het aftasten van de waarden die ‘de plek’ en de ‘plekhouders’ uitstralen,

geeft een zicht op mogelijke obstakels en opportuniteiten die op weg naar een bloeiende bestemming opduiken. Dat beter inzicht is een nuttige tool voor de ontwikkeling van leiderschap en begeleiderschap bij het creëren van een toeristische bestemming die florerend is.

Op het moment dat het reisgezelschap stilaan de terugreis naar de oude wereld wil aanvatten dwingen Brexit en COVID de wereld om op de rem te gaan staan. Regio Angus geraakt in moeilijk vaarwater om nog te kunnen deelnemen aan #FD2020, want ze hebben geen toegang meer tot de Europese middelen. Zij engageren zich om actief en met **eigen middelen** te participeren aan het project.

Door COVID en een lange lockdown, kreunen toeristische ondernemers onder de gevolgen van deze ongeziene crisis en is overleven de boodschap. Het reisgezelschap toont in deze crisistijd de veerkracht en inventiviteit van de mens, het vermogen van de mens tot gemeenschapszin en gezond mensenverstand. Het LEADERproject schakelt tijdelijk over op online activiteiten. De behoefte is groot om manieren te bespreken om het toerisme te helpen zich te herstellen van de gevolgen van de pandemie. Met vragen die peilen naar hoe ieders werk in toerisme er in tijden van crisis er uit ziet, hoe ieder zich aanpast in deze situatie, en wat dit kan betekenen voor de toekomst, vertellen de reizigers elkaar hoopvolle toekomstverhalen. Om in de crisismomenten opnieuw moed te vinden, gaan ze op zoek naar sporen van hoop. Minder dan een crisis bevechten, gaat men meer op zoek gaan naar kleine vernieuwing, naar mini experimenten. Naar lichtpuntjes die vooruit trekken. Omwille van de territoriale beperkingen, ontstaan op het terrein **nieuwe initiatieven die de lokale gemeenschap versterken en verbinden**. De onderlinge afhankelijkheid van elkaar en van de plek is meer dan ooit zichtbaar. Plekken dichtbij worden (her)ontdekt, lokale ondernemers en handelaars worden gesteund in hun creatieve oplossingen, technologie wordt slim gebruikt. Een kans om nog meer naar een florerende bestemming en gemeenschap te evolueren, waarbij toerisme zich verder heruitvindt en heroriënteert op een duurzaam toekomstmodel.

38

Onze landkaarten, wegwijzers en gidsen

Holding space - de ruimte openhouden - #how

Voor een transformatie of een verandering zal het oude moeten worden losgelaten. Dat vraagt om veranderbereidheid van iedereen, en een veilige plek waarbinnen dit kan gebeuren. Het begrip 'Holding Space' betekent iets als 'liefdevol de ruimte openhouden voor anderen'. Een ruimte waarbinnen mensen en samenwerkende groepen kunnen groeien in waarderend onderzoeken. Om van daar uit oplossingen voor uitdagingen (en crisissen) te kunnen vinden. In deze ruimte is men bereid om samen te werken zonder te oordelen en zonder de ander het gevoel te geven dat hij tekortschiet.

Principes van 'holding space':

- Bewust zwijgen om anderen uit te nodigen om te spreken.
- Mensen ruimte geven om hun eigen intuïtie en wijsheid aan te boren en te vertrouwen.
- Een veilige ruimte creëren waarin mensen fouten mogen maken.
- Mensen zoveel informatie geven als ze aankunnen.
- Mensen in hun kracht zetten.
- Ingewikkelde emoties, ook negatieve toestaan.
- Andere beslissingen dan degene die jij zou wensen respecteren.

Degene die de ruimte open houdt, zal niet proberen om het resultaat te beïnvloeden, en zal telkens opnieuw, wanneer nodig, die ruimte weer open trekken. Toerisme Meetjesland houdt samen met Toerisme Oost-Vlaanderen deze ruimte open, waarbinnen omgegaan kan worden met de paradox van experimenteren, resultaten leveren en controleren.

© Toerisme Meetjesland

Generatief leiderschap - #how

De ruimte open kunnen houden vraagt om een bijzonder soort leiderschap. De uitdaging waar organisaties en hun leiders voor staan is niet bij het beheersen, maar juist bij loslaten. Waarbij loslaten niet gaat over 'laten vallen', wel over anders vasthouden. Zoals in de parabel van het zand. Als je je hand vult met fijn zand en je sluit je hand zal het zand tussen je vingers glijpen. Hoe harder je knijpt hoe meer zand zal verdwijnen en bij het openen van je hand zal je merken dat er bijna geen zand meer in je hand ligt. Maar als je je hand vult met zand en je hand openhoudt als een schaal, zal er misschien hier en daar een korrel wegwaaien, maar het meeste zand blijft liggen en gaat steeds harder schitteren in het licht.

Dat vraagt om bijzondere leiderschapscompetenties die er toe bijdragen dat de organisatie de mens en het doel dient: generatief leiderschap. De mens en de missie komen in het midden van het netwerk te staan. Het leiderschap houdt de ruimte open voor verbindende en leven-gevende gesprekken. Deze ruimte dient om collectief te leren en ontdekken en de weefbeweging te

maken tussen paradoxen. Het niet weten wordt omarmd en positieve intenties worden erkend: wie er ook komt, wat er ook gebeurt, daar werken we mee verder. Het generatief leiderschap heeft vertrouwen in wat ontstaat. Het antwoord op 'hoe' is 'ja'.

Internationaal samenwerken - #how

De drie regio's Angus, Bazinul Dornelor en Meetjesland werken elk op hun plek aan 'florerende bestemmingen'. Door de transnationale bijeenkomsten, leert de groep andere soorten contexten kennen. De cultuur in Roemenië, sterk geworteld in respect voor authentieke tradities en gulle gastvrijheid, doet stilstaan bij wat hier misschien al wat verloren gegaan is. In Schotland zorgt de afwezigheid van lokaal bestuur dat het ondernemerschap veel sterker ontwikkeld is. Alles wordt overgelaten aan de gemeenschap zelf, tot en met het onderhoud van het openbaar domein. Waar Meetjesland volop inzet op participatie en cocreatie, zien we in Angus dat daar ook eindigheid aan is. Het is leerrijk om ervaringen te kunnen delen, om een andere kijk op je eigen context te krijgen.

ONS REISLOGBOEK VAN DEZE ETAPPE

#FD
Door florenderende bestemmingen besef je dat we nu wat doorgeslagen zijn naar verre reizen, en dat ook onze eigen buurt de moeite waard is om te ontdekken. De evolutie die we willen verder zetten: toerisme uitbouwen niet enkel voor de toerist, maar ook ten voordele van de lokale inwoners. Die manier van denken zit er nu in, vanuit de inspiratie van het concept florenderende bestemmingen, en die gaat niet meer weg.

#FD
Onze groep van toeristische ondernemers groeit en krijgt een luider stem. We werken meer samen om oplossingen te vinden en we vinden nieuwe manieren om samen te werken. Zo ontwikkelen we nieuw aanbod en nieuwe producten.

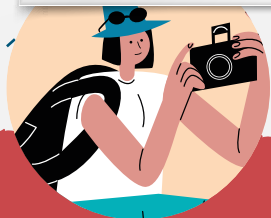

#FD
In Roemenië vormden we tijdens de pandemie onze activiteiten om tot openluchtactiviteiten: ons festival rond de geschilderde eieren, ecobrunches, openluchtcinema...

#FD
We zijn een grote familie geworden in onze regio: ondernemers en inwoners doen veel samen. Mensen samenbrengen rond een goede maaltijd, een goede plek en goede verhalen.

#FD
We zijn duidelijk meer bewust geworden van de waarden die we belangrijk vinden. We leerden om te zeggen: 'yes we can'. Vastberaden zijn. Als iemand zegt: dit kan niet, dan weten we: omdat we het willen, kunnen we het wel.

#HOE
Het is soms erg frustrerend dat je kennis niet kan doorgeven of de ideeën uitleggen. Het vraagt soms veel energie dat je de ander niet kan laten voelen waarom het werkt. Doorgeven kan blijkbaar alleen door te doen en samen in de ervaring te gaan. Het begrijpen zit in 'het ervaren', en niet in het 'uitgelegd' krijgen. Onze energie kan beter gestoken worden in het ervaren.

I remember... Ik herinner me

I remember when we started this adventure but we had no idea where
we would end up.

I was in Scotland for the first talks.

I see a green environment and welcoming people.

I was curious where this project would bring us.

I was in Scotland for the first talks.

I was curious.

I was curious where this project would bring us.

The project brought us more than I expected.

I was curious.

Pleased with the results.

The project brought us more than I expected.

Happy.

Pleased with the results.

Success.

Happy.

Energy.

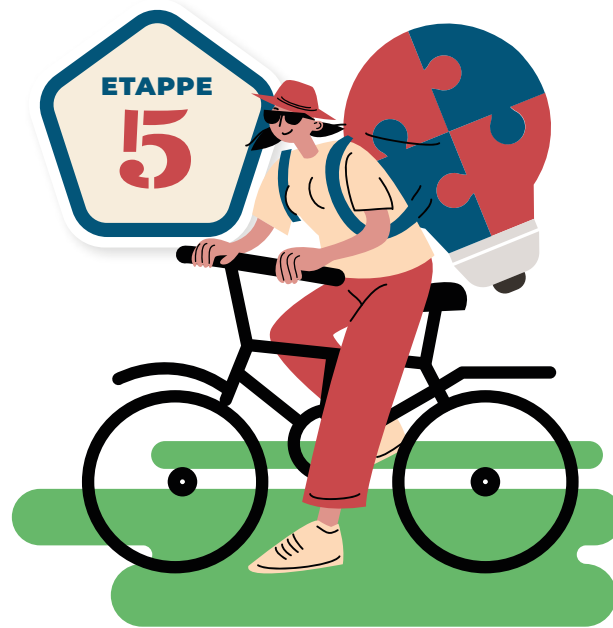
Success.

I see a green environment and welcoming people.

Energy.

I remember when we started this adventure but we had no idea where
we would end up.

Reiziger Annelies Waegeman

TERUGREIS MET EEN RUGZAK HERINNERINGEN VOOR DE TOEKOMST

Waarin de reiziger, in voorbereiding van zijn reis terug naar de oude wereld, zijn foto's bekijkt. Aan de hand van de beelden ontdekt hij welke transformaties hij heeft ondergaan als resultaat van de ondernomen reis. Hij ordent de foto's om ze te laten zien in de oude wereld. Waardoor de oude wereld, zelf ook een transformatie zal ondergaan. Zoals een vlinder niet opnieuw een rups kan worden, zullen de oude manieren van handelen onomkeerbaar vervangen worden door de nieuwe..

Tijdens de laatste bijeenkomst van het transnationaal project in mei 2022 in het Meetjesland, maakten de deelnemers een tijdscapsule, met daarin hetgeen ze willen meegeven aan toekomstige generaties die verder willen werken aan florerende bestemmingen en gemeenschappen. Op elke tijdscapsule komt een sprekende foto die iets vertelt over de inhoud.

- Zoek de kleine overwinningen
- Hou het simpel
- Doe het opnieuw... en opnieuw...
- Positief leiderschap: creëer ruimte
- Gooi een steen in het water
- Werk aan gemeenschappelijke gronden en waarden
- Heb een gemeenschappelijke droom/ambitie
- Geef het tijd
- Gebruik de juiste taal
- Vertel het verhaal

- Toerisme betekent meer dan winst. Het betekent verbinding, samenwerken, creativiteit
- Vertragen - Terug naar de natuur
- Vastberadenheid 'Yes we Can'
- We hebben geleerd ons verhaal te vertellen
- Ontwikkelen op het grassrootlevel
- Cocreatie als nieuwe manier van samenwerken
- Open groepen
- Stimuleer participatie

43

- Authentieke ervaringen tussen bezoekers en gastheren
- Openheid en welkom heten
- Ambassadeurs als belangrijke spelers
- Bewustzijn van de natuur
- Mensen globaal verbinden: lokaal en globaal
- Met nieuwe ogen kijken

Florerende bestemmingen zijn zoals het plafond op de foto: de tekening van het hout doet ons denken aan typische kenmerken van de 3 regio's: de symbolen op de huizen van Ciocanesti, de patronen van de Schotse tartans, en de hoevekleuren van het Meetjesland. We willen ons het belang herinneren van inspirerende verhalen, over tradities, identiteit, kunst en cultuur.

Hieronder de verschillende transformaties samenvattend op een rij:

Van toerisme als machine naar toerisme als levend en leven gevend systeem

Toerisme zal in de nieuwe wereld niet meer eenzijdig gericht zijn op winstmaximalisatie voor enkelen. Een toeristische plek in de nieuwe wereld is een levend systeem, waar alles nauw met elkaar verbonden is. Vanuit een vertrouwen in het menselijk kapitaal, krijgt de lokale gemeenschap – inwoners en ondernemers – de sleutel om zorg te dragen voor de plek. Lokale gastvrijheid zit mee aan de tafel: de gemeenschap deelt de plek fier, gastvrij en gul met bezoekers, en vraagt aan bezoekers om mee te luisteren naar de stem van de plek en haar vraag tot respectvolle behandeling te waarderen. Een andere vorm van groei, gericht op kleinschaligheid en nabijheid, draagt bij aan kwaliteitsvoller aanbod voor bezoekers. Van florerende bestemming naar vriendelijke bestemming. We werken vanuit het hart, niet vanuit het geld.

Van samenwerking met de sector naar cocreatie met alle betrokkenen

De beste manier om de toekomst te voorspellen, is om deze samen te creëren, met een brede groep van belanghebbenden: bewoners, bezoekers, ondernemers, beleidsmensen, experts in diverse domeinen, andere beleidsdomeinen zoals erfgoed, sport, natuur... Ontwikkelen van een gemeenschappelijke taal stimuleert het samen doén. De florerende gemeenschap ontstaat in samenwerking, cocreatie en gedeelde verantwoordelijkheid. De besmettelijkheid van het netwerk. Groeiende dynamieken worden niet vertrappeld, maar krijgen water en voedsel om tot volle bloei te kunnen komen.

Van uitleggen naar doen en ervaren

Elke keer wanneer we 'het' proberen uitleggen, merken we dat het beter werkt om mensen in de ervaring te laten gaan. Dan pas snapt men hoe het werkt. Creëren van tussenruimte en tussentijd is nodig om in de ervaring te gaan, en vanuit eigen verhalen te ontdekken welke mogelijkheden hier in zitten voor de toekomst. Een krachtige uitnodiging brengt de reizigers in beweging. Waarbij telkens de tijd genomen wordt om ook voor nieuwe reizigers de gezamenlijke droom zichtbaar te maken, levend te houden en verder mee vorm te geven. Verhalen over al gerealiseerde projecten leiden tot inspiratie voor anderen.

“Wat ik geleerd heb in de samenwerking tussen de drie regio's Meetjesland, Angus en Bazinul Dornel is het kijken naar ons groeipotentieel als mensen, bedrijven en lokale organisaties. Laten we elkaar vaker onze persoonlijke en professionele verhalen vertellen. Laten we alles inzetten om onze gasten welkom te heten, en hen met passie het verhaal van onze plek vertellen. Laat ons moedig werken aan waar we naar toe willen. En net zo belangrijk realiseerde ik me dat ik moet leren fietsen, zodat ik bij een volgend bezoek mee op fietstocht kan. Bedankt allemaal, want tijdens het Flourishing Destinations project hebben we zowel onze plekken kunnen laten bloeien, maar ook de relaties tussen mensen. Veel succes, tot ziens bij soortgelijke bijzondere gelegenheden en projecten! PS: Voor ons gaat het project verder, gevoed door de inspiratie van onze vrienden in Meetjesland en Angus. Blijf kijken!”

Fellow traveller Monica David

Van beheersend naar generatief leiderschap

Bij elk initiatief of project horen risico's. Het komt er op aan om toe te laten dat wat gebeurt, gebeurt. Generatief leiderschap dat zich richt op de mogelijkheden, en bereid is om om te gaan met risico's, maakt een vrijlatende kracht vrij die de groep in beweging zet. Wanneer je vast komt te zitten, vertrouw op de groep en consulteer hen. De collectieve wijsheid helpt om te ontdekken hoe verder te gaan.

Van onzekerheid naar vertrouwen in de eigen mogelijkheden

Door te verschuiven van 'problemen proberen oplossen' naar 'mogelijkheden ontdekken', verandert de conversatie. Een waarderende aanpak, doet het vertrouwen in de eigen mogelijkheden groeien. Het groeiend vertrouwen van elk individu, versterkt ook het vertrouwen van een groep in hun ondernemend potentieel. Met de ene kaars de andere aansteken, zorgt ervoor dat het licht nooit uitgaat.

Van doelstellingen halen naar samen successen vieren en geschenken delen

Een geschenk is iets wat de reizigers onderweg leerden, een verandering in houding of denken die ontstaat in luisteren en samen onderzoeken met anderen. Door uitwisselen van geschenken, reflecteren, leren we opnieuw ook bij. We komen tot extra inzichten en verwerven opnieuw nieuwe kennis.

DIT IS NIET HET BEGIN VAN HET EINDE, MAAR HET EINDE VAN HET BEGIN

Waarin de reiziger opgeroepen wordt tot nieuwe avonturen. De herinneringen van de voorbije reis neemt hij mee in de rugzak. De toekomst duwt de reiziger opnieuw vooruit. Hij op zoek gaat naar een nieuw reisgezelschap en nieuwe gidsen...

Het project *Florerende Bestemmingen* werkt verder door in steeds meer activiteiten van Toerisme Meetjesland en ook van Toerisme Oost-Vlaanderen.

Verhalen die mee toekomst maken

'Werken aan een florerende gemeenschap' is de centrale doelstelling voor het nieuwe **Toekomstplan voor Toerisme in Meetjesland 2021-2026**. In het Toekomstplan is veel te lezen over de wil om bezoekers, inwoners en ondernemers te betrekken bij de ontwikkeling van toerisme in deze regio. Om tot dit plan te komen is expliciet gekozen voor een waarderend participatieve aanpak. Ook voor de

nieuwe visie op de sectorwerking van Toerisme Oost-Vlaanderen zijn zowel een florerende bestemming als de waarderend participatieve aanpak een voorwaarde. Het Toekomstplan is verder uitgewerkt in cocreatie met de toeristische sector, gemeentebesturen, aanverwante sectoren en met inwoners. Een eerste resultaat is alvast heel veel enthousiasme en betrokkenheid.

Verbinding op alle terreinen

Daarnaast beginnen de herinneringen aan de reis meer en meer ingang te vinden als algemeen denkkader binnen de werking van de partners. Door de uitwisselingen en ervaringen met dit project organiseert **Toerisme Sint-Laureins** vanaf nu zoveel als mogelijk haar activiteiten en evenementen met aandacht voor het concept florerende bestemming.

Naar het voorbeeld van de Toeristische Raad in Sint-Laureins starten er ook **toeristische platformen** op in andere gemeenten van het Meetjesland. Mensen worden opnieuw samen gebracht, ze leren opnieuw samen, ze tekenen opnieuw de rivier. Florerende bestemmingen en waarderend werken staat hierbij centraal. In Lievegem, Eeklo en Aalter ontwikkelen ze op die manier **gemeentelijke visietrajecten en actieplannen** voor toerisme. Ook Maldegem kiest voor deze aanpak en Kaprijke stelt een budget ter beschikking van de lokale gemeenschap voor een toeristisch initiatief.

“Dit project zette zoveel in beweging. Heel zichtbaar zijn de concrete projecten zoals Boer zkt. Bank, de Kreekbeleefplekken of de acht andere initiatieven, maar nog meer merk ik het enthousiasme en de mentaliteitswijziging. Nog meer dan vroeger is toerisme een verhaal dat we samen schrijven met ondernemers en inwoners. Door dit project konden we ook het Toekomstplan op een waarderende en cocreatieve manier realiseren, waarmee we de hele streek meenamen in dit verhaal. Ook bij Toerisme Oost-Vlaanderen gaf dit project en het traject Reizen naar Morgen aanleiding tot een nieuwe sectorvisie en een nieuwe missie en visie voor de hele organisatie”

Reiziger Erik Hennes

Sprankels worden nieuwe projecten

In Schotland wordt het Breching Community Led Tourism Project uit regio Angus geselecteerd voor een proefproject over **Community Led Tourism**. Zij krijgen een projectmedewerker voor een jaar ter beschikking voor de uitvoering van dit project. Dit is een rechtstreeks gevolg van het succesvol experimenteren tijdens het #FD2020 traject

De inzichten uit het traject florerende bestemmingen worden meegenomen als basis voor nieuwe projecten. Zo start Toerisme Meetjesland met een nieuw project “**Een aantrekkelijke Stadsrand**”, waarin ze met deze filosofie en werkwijze aan de slag gaan in het Randstedelijke gebied van Zelzate, Evergem en zuidelijk Lievegem. Wat eerst ogenschijnlijk niet als echt toeristisch gebied bekeken werd - door de aanwezigheid van de haven - blijkt plots erg dynamisch en ook toeristisch interessant. Via dit project willen ze die dynamiek inzetten en de toeristische beleving ervan verhogen, opnieuw vanuit waarderende cocreatie.

De **stilte-initiatieven** in Meetjesland, die opgenomen zijn in het Toekomstplan, kennen hun oorsprong in de activiteiten rond Stille, die eerder in het kader van florerende bestemmingen opgezet werden in Sint-Laureins en in Assenede. Toerisme Meetjesland laat deze verder groeien over de ganse streek. Ook andere, nieuwe lokale projectideeën steunen op deze vijfjarige reis.

Cocreatie vanuit waarderend onderzoek en waarderend werken

Toerisme Meetjesland wil nog verder evolueren van participatie naar cocreatie, waarbij deelnemers niet alleen hun stem kunnen laten horen, maar ook mee beslissen en uitvoeren. Voor de verschillende **lokale floreende experimentele projecten** die het licht zien in het Meetjesland, is de ruimte hiervoor open houden een stevige evenwichtsoefening. Hoe er voor zorgen dat er iets in beweging komt zonder het 'over te nemen'? Een lerend netwerk voor de projectbetrokkenen en persoonlijke coaching voor de projectgroepen zullen helpen om hier verdere stappen te zetten.

Toerisme Meetjesland kiest resoluut om verder te reizen op dit elan. In 2022 viert de organisatie haar vijftigjarig bestaan. En kijk: de torenhoge ambities van de streek vandaag lopen nog steeds heel erg parallel met de dromen en wensen van de pioniers vijftig jaar geleden.

48

De toekomst duwt de reiziger in de rug vooruit, de reiziger haast zich langzaam, doet om tot een nieuwe manier van denken te komen, experimenteert en leert onderweg en keert terug met een rugzak vol toekomstherinneringen...

HET REISGEZELSCHAP

DE SCHRIJVER EN DE LEESGROEP:

Pen voor het reisverslag:

Els Meersschaert

Medelezers: Erik Hennes, Marianne Schapmans, Sirka Lüdtke, Bart Van Damme, Annelies Waegeman, Luc Feusels, Willy Van Zandweghe, Vincent Leroy, Anna Pollock, Alison Elliot, Norma Lyall, Laura Albu, Nicolas Cammaert

De Weavy storychatbot werd ontwikkeld door Marianne Schapmans

De fotografen:

Toerisme Meetjesland, Bas van Oort, Luc Hinderson

Grafisch ontwerp:

Jos Notteboom

Druk:

Drukkerij Martens

50

Dit rapport werd ook in het Engels vertaald en kan op pdf aangevraagd worden bij Toerisme Meetjesland.

ROADMAPS VOOR DIT REISVERSLAG EN OM VERDER ZELF TE ONTDEKKEN

Over florenderende bestemmingen en inspirerende voorbeelden:

Hoe reizen naar morgen gisteren startte,
Greet Vandenrijt, Toerisme Vlaanderen (artikel)

Paradijs in de polder
Ontdek wat landschap je vertelt, Arita Baaijens

Reizen naar Morgen,
Toerisme Vlaanderen (magazine, boek en website)

Toerisme Meetjesland
www.meetjesland.be (website)

Over community building:

Community, Peter Block

Over waarderend onderzoek en aanverwante methodieken:

Connect your story – Verbind je Verhaal,
Griet Bouwen & Chené Swart
& Marianne Schapmans

Don't just do something, stand there!
Ten principles for leading meetings that matter,
Marvin Weisbord & Sandra Janoff

Het filosofisch gesprek, Kristof Van Rossem

Het Groot Werkvormenboek,
Sasja Dirkse-Hulscher & Angela Talen

Open Space Technology – A user's guide,
Harrison Owen

The art of Holding Space, Heather Plett

The practice of peace, Harrison Owen

**Waarderend onderzoeken als katalysator voor
vernieuwing en verbinding, Iedereen Verdient
Vakantie**

**Waarderend veranderen – Appreciative Inquiry
in de dagelijkse praktijk van managers,** Saskia
Tjepkema & Luc Verheijen & Joeri Kabalt

Over generatief leiderschap:

Generatief leiderschap in teams en groepen,
Petra Van de Kop

**Generative leadership. Over leven en leren
in een turbulente wereld,** Ivo Callens

The Soul of Place, Michael Jones

Andere inspiratie:

Collabor8, Sirka Lüdtke

Into the wild, Jon Krakauer

I remember, Joe Brainard

Kairos, een nieuwe bevlogenheid,
Joke J. Hermsen

**Opnieuw beginnen. Metamorfosen in het
bestaan,** Marli Huijter en Reinjan Mulder

The hero with a 1000 faces, Joseph Campbell

The Hero's Journey, Christopher Vogler

The Soul of Place Creative Writing Book,
Linda Lappin

Toekomstplan Toerisme in het Meetjesland,
Els Meersschaert & Bart Van Damme & Erik Hennes

Weavy - PantounGenerator, Marianne Schapmans
**Wie kies je om te zijn Gesprekken en gedachten
over een nieuwe tijd,** Roek Lips

VOLG ONS OP:

- facebook.com/meetjesland
- twitter.com/meetjesland
- instagram.com/toerismemeetjesland

Toerisme Meetjesland
Provinciaal Streekcentrum Huysmanhoeve
Bus 1 (zijstraat Peperstraat), 9900 Eeklo
T 09 37786 00
info@toerismemeetjesland.be

www.sector.tov.be
www.meetjesland.be

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert
in zijn platteland

provincie
Oost-Vlaanderen